

قرآن و معاد جسمانی و روحانی / اثبات کیفیت معاد بر اساس آیات

از دیدگاه قرآن معاد به معنای برانگیخته شدن و زنده شدن دوباره روح و جسم با هم است. کسانی که معتقدند در عالم آخرت، فقط روح به تنهایی محشور می شود، دیدگاه آنان مخالف دیدگاه قرآن است.

ز دیدگاه قرآن معاد به معنای برانگیخته شدن و زنده شدن دوباره روح و جسم با هم است. کسانی که معتقدند در عالم آخرت، فقط روح به تنهایی محشور می شود، دیدگاه آنان مخالف دیدگاه قرآن است. به گزارش خبرگزاری مهر، انسان از دو ساحت مادی و غیر مادی تشکیل شده و روح غیر مادی که حقیقت و شخصیت راستین انسان را تشکیل می دهد، با مرگ از بین نمی رود و ملائکه الهی، این حقیقت روحانی را از انسان می ستانند. پس روح باقی است. اگر روح باقی نباشد، معاد معنا نمی یابد.

حال سوال این است که زندگی پس از مرگ چگونه است؟ آیا معاد روحانی است یا هم جسمانی و هم روحانی؟ قبل از آنکه به پاسخ این مسئله بپردازیم، لازم است معنای جسمانی و روحانی بودن معاد را روشن سازیم.

برخی اعتقاد دارند که بعد از مرگ و حتی در قیامت فقط روح مجرد محشور می گردد و دیگر، بدنی که روح به آن تعلق داشته، به محشر گام نمی نهد. به این معنا، معاد را "روحانی" می گویند. برخی دیگر بر آنند که علاوه بر باقی ماندن روح مجرد، بدن مادی نیز بار دیگر به آن تعلق می گیرد و هر دو موضوع پاداش ها و کیفرها قرار می گیرند. اما اینکه تنها بدن مادی در قیامت محشور شود، با توجه به پذیرش روح غیر مادی، که حقیقت به این معنا، معاد را "جسمانی و روحانی" می گویند.

گاه منظور از جسمانی و روحانی بودن، آن است که بدن یا روح به تنهایی و یا هر دو متعلق پاداش و کیفر قرار گیرند، از این رو، معاد جسمانی به این معنا است که تا بدنی در میان نباشد، پاداش و کیفر تحقق نمی پذیرد، مانند خوشی که از طریق بدن حاصل می شود. این نوع معاد را "جسمانی" می گویند، ولی علاوه بر لذت ها و آلام جسمانی، یک رشته پاداش ها و کیفرها و لذت ها و آلام روحی و عقلی نیز وجود دارد که نفس در ادراک آنها هرگز به بدن و قوای حسی نیازمند نیست، به آن "معاد روحانی" گویند.

از دیدگاه قرآن معاد به معنای برانگیخته شدن و زنده شدن دوباره روح و جسم با هم است. کسانی که معتقدند در عالم آخرت، فقط روح به تنهایی محشور می شود، دیدگاه آنان مخالف دیدگاه قرآن است. آیاتی که گواهی می دهند علاوه بر روح، بدن مادی نیز محشور خواهد شد، عبارتند از:

اول؛ آیاتی که از احیای مردگان در امت های پیشین سخن می گویند، مانند زنده شده پرندگان به دعای حضرت ابراهیم (ع)، سر گذشت اصحاب کهف، زنده شدن عزیر و زنده شدن مردگان به دعای حضرت عیسی (ع). ملاحظه این آیات، به روشنی ثابت می کند که معاد همانند احیای مردگانی است که در این آیات سخن از آن رفته است. هدف از بیان سرگذشت آنان، علاوه بر تقریب امکان معاد به اذهان، اشاره به کیفیت معاد نیز هست. با توجه به این آیات نمی توان گفت که کیفیت بدن برزخی و صورت های مثالی است که نفس با خلاقیت خود آنها را ایجاد می کند، بلکه بدن های دنیوی برانگیخته خواهند شد. در غیر این صورت همه این تشبیه ها و تقریب ها بلاغت خود را از دست می دهند و رابطه میان معاد و مردگان زنده شده به دست پیامبران، از بین می رود.

گفتنی است که حیات اخروی بی گمان از کمال و برتری خاصی برخوردار است و هرگز نمی توان گفت که زندگی آنجا از هر نظر به

سان زندگي دنيوي است، زندگي دنيوي موقت و زندگي اخروي جاودان است. اگر بنا بود که حیات اخروي به سان حیات دنيوي باشد، بر هم زدن نظام و تجدید همان حیات دنيوي با همه آنها جریانها کار لغو و عبثي بود. قرآن در این باره در سوره عنکبوت، آیه 64 مي فرماید؛ زندگي حقيقي همانا در سراي آخرت است اي کاش مي دانستند.

دوم؛ آیاتي که به روشني گواهي مي دهند انسان از خاک آفریده شده است و دوباره به آن باز مي گردد و سپس از آن بيرون مي آید؛ از آن زمین شما را آفریده ایم و در آن شما را باز مي گردانیم و بار دیگر شما را از آن بيرون مي آوریم. (سوره طه، آیه 55)

سوم؛ آیاتي که نشان مي دهند در روز رستاخيز اعضاي بدن انسان بر اعمال او گواهي مي دهند و تفسير این اعضا به اعضاي برزخي و صورت هاي بدون ماده کاملاً برخلاف ظاهر آیات است؛ در روزي که زبانها و دست و پاهایشان عليه آنان به آنچه انجام مي دادند، گواهي مي دهند. (سوره نور، آیه 24)

از این بیانات به خوبی بر مي آید که دیدگاه آنان که تنها به معاد روحاني اعتقاد دارند، با دیدگاه قرآن مخالف است، زیرا محشور شدن بدن از نظر قرآن، قطعي و مسلم است و جاي هیچ گونه شك و تردیدي در آن نیست.

همچنین، از دیدگاه قرآن علاوه بر پاداش ها و کيفري هاي حسي و لذت ها و آلام جسماني، پاداش ها و کيفري هاي روحي و غير حسي نیز براي صالحان و تبهکاران وجود دارد که روح براي درك آنها نیازمند بدن و قواي حسي نیست. درباره لذت ها و آلام جسماني سوره واقعه با وعده ها و وعیدها و ثواب ها و عقاب هايي که براي سه گروه "مقربان"، "اصحاب يمین" و اصحاب شمال" بیان کرده است گواهي روشن است، اما درباره لذت هاي روحي و غيرجسماني به لذت خشنوی خدا می توان اشاره کرد.

قرآن مجید، پس از یادآوری دسته اي از لذات جسماني موضوع خشنودي خدا را پيش مي آورد و برتر از لذت هاي جسماني مي شمارد که به عنوان پاداش اکبر و برتر به بندگان شایسته الهي داده مي شود.

خداوند در سوره توبه آیه 72 می فرماید: خداوند به مردان و زنان با ایمان باغ هايي وعده داده است که از زیر درختان آن نهرها جاري است. در آن جاودانه خواهند بود و نیز سراهايي پاکيزه در بهشتهاي جاودان به آنان وعده داده شده و خشنودي خدا بزرگ تراست، این همان کاميابي بزرگ. این آیه، چنان که روشن است، نخست لذت هاي جسماني را مطرح ساخته و آن گاه رضا و خشنودي خدا را یادآور شده و آن را برتر از لذت هاي پيشين دانسته است. گويي آن گاه که بنده خدا احساس مي کند خداوند از او راضي است، چنان برخود مي بالد و غرق سرور مي شود که لذت هاي مادي را به دست فراموشي مي سپارد.

چنانکه رضایت و خشنودي خدا و نیل به لقا الله، موجب خشنودي روحي است. فراق از او مایه رنج روحي است و در دعاي کميل آمده است؛ فیهینی صبرت علي عذابك فکیف اصبر علي فراقك. گیرم که بر عذاب تو صبر کنم چگونه بر جدایی ات شکيایی ورزم؟

در نتیجه از مجموع آنچه گذشت بر مي آید که بنابر دیدگاه قرآن، معاد انسان هم جسماني است و هم روحاني و روز قیامت بدن مادي و روح انسان دوباره محشور مي شوند و لذت ها و آلام انسان در قیامت هم جسماني است و هم روحاني.

